

АКЦЕНТУАЦІЇ ХАРАКТЕРУ І КРИМІНАЛЬНА ПОВЕДІНКА

Катеринчук О. І.

студентка 3 курсу ОР бакалавр
спеціальність 053 «Психологія» ФПСР

Керівник: Коваль Г. Ш.

к. психол. н., доцент кафедри диференціальної
спеціальної психології, ФПСР

Кримінальна поведінка - це поведінка, що має антиправову природу, входить до механізму правового регулювання тільки як юридичний факт (тобто як конкретна обставина, що є однією з причин виникнення охоронних правовідносин).

Чинники формування кримінальної поведінки поділяються на біологічні та соціальні. До біологічних відносяться: генетичний ризик, гормональні фактори, нейрохімічні чинники, нейрофізіологічна реактивність. До соціальних - сімейні фактори, патологічні моделі виховання, економічні негаразди, вплив малої референтної групи з асоціальними формами поведінки, акцентуації характеру тощо [2, 3].

Серед дослідників біологічного напрямку, які вивчали природу протиправної поведінки, виділяють: Чезаре Ломброзо, який вивчав анатомію, фізіологію та психологію злочинців, виділив ряд типів правопорушників з властивими їм анатомічними особливостями та зовнішністю; Ернста Кречмера та Вільяма Шелдона з їх конституційною теорією, в рамках якої було виділено три типи будови тіла та властиві їм психічні порушення та схильність до злочинів; Йоханнеса Ланге, який намагався довести переважаючу роль спадкового фактору у формуванні протиправної направленості за допомогою близнюкового методу. Дослідники, які працювали у соціальному напрямі: Еміль Дюркгейм з його теорією аномії, згідно якої не існує суспільства вільного від проявів злочинності, а вона в свою чергу виконує певні важливі функції задля розвитку та змін у суспільстві, висвітлюючи сильні та слабкі його сторони; Роберт Мертон, який розробив аномічну концепцію девіацій, стверджував, що протиправна поведінка є результатом дисонансу між культурно установленими прагненнями та соціально структурованими засобами їх реалізації.

Слід окреслити набір психологічних методів для дослідження кримінальної поведінки, серед яких найчастіше використовують: спостереження, аналіз документів, опитування, експеримент, метод експертних оцінок, методи психологічного впливу та тестування. 3

огляду на існування певних найбільш діагностично значимих особистісних характеристик, які часто зустрічаються у злочинців, був сформований список тестових методик, який охоплює діагностику більшості з цих особливостей. До цього списку входять: тест Басса-Даркі, тест Кеттелла Р., шкала локусу контролю Роттера Д., ММРІ, опитувальник РЕН Айзенк Г. і С., проективна методика Рене Жіля, тест Роршаха, тест Шмішека-Мюллера Акцент-2-90 та інші.

Акцентуації характеру (за Лічко А.Є.) - це крайні варіанти норми, у яких окремі риси характеру надмірно посилені, тому виявляється виборча вразливість до певного роду психогенних впливів за хорошої і навіть підвищеної стійкості до інших.

Розглядаючи феномен акцентуацій характеру, важливо зазначити різницю між ними та розладами особистості, яка загалом полягає у трьох критеріях (стабільність, тотальність, дезадаптивність), які характерні для патології у вигляді розладу особистості, і відсутні при акцентуації характеру як норми.

До основних науковців, які зробили найбільш вагомий вклад у дослідження акцентуацій характеру, відносять Леонгарда К. та Лічко А. Є. Вони ж розробили дві найбільш відомі класифікації. При цьому саме Лічко А. Є., вивчаючи підлітків, робив акцент на кореляції між певними типами акцентуацій характеру та схильністю до правопорушень [4]. Безумовно, ці методики є дієвим інструментом для превенції протиправної поведінки неповнолітніх.

На думку А.Г. Кальмана, превенцією правопорушень неповнолітніх слід розуміти діяльність органів та служб у справах неповнолітніх, спеціальних установ для неповнолітніх та громадську діяльність, спрямовану на виявлення та усунення причин та умов, що сприяють скоєнню злочинів неповнолітніми [1].

Таким чином, аналіз праць науковців за темою зв'язку акцентуацій характеру з кримінальною поведінкою показав, що дослідники сходяться на виділенні епілептоїдного типу як найбільш схильного до скоєння правопорушень в силу таких рис, як: жорстокість, агресивність, егоцентричність, злопам'ятність та мстивість.

Література

1. Кальман А. Г. Злочинність неповнолітніх і її попередження. Харків: Одисей, 2007.
2. Коваль Г. Ш. Суб'єктивний крок часу як один з чинників делінквентної поведінки : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.06 Одеса, 2013. 20 с.
3. Тарновська О. С. Девіантна поведінка підлітків з акцентуйованими характерами. *Збірник «Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами»*. Номер журналу: № 3(5), 2007.
4. Leonhard K. Akzentuierte Persönlichkeiten. Berlin: VEB Verlag Volk und Gesundheit, 1976. 328 s.